

דף מידע

התמודדות עם מחלת פירס (קסיללה) בכרמים בישראל

צחי דוד – השירותים להגנת הצומח ולביקורת

מחלת פירס (Pierces disease) נגרמת ע"י החיידק *Xylella fastidiosa* (קסיללה) הפוגע במגוון רחב של צמחים ובהם גפן. החיידק מתיישב בצינורות העצה, מתרבה בהם ומפריע לתנועת המים והמינרלים, תהליך הגורם לניוון ובמקרים חמורים אף למוות של העץ. החיידק מתרבה ומתפשט בעץ בתקופות החמות (מעל 20°C) כשהסימפטומים מגיעים לשיאם בקיץ. את החיידק מעבירה בארץ ציקדת הרוק *Mesoptylus impictifron* שככל הנראה מעמידה רק דור אחד בשנה. בגליל ניתן למצוא על עשבייה את הנימפות באביב ואת הבוגרים בקיץ-סתיו. התפוצה של הציקדה בישראל עדיין לא ממופה במלואה והחרק עצמו כמעט ולא נחקר עד לאחרונה.

התסמינים להם גורמת המחלה בגפן:

- התייבשות אשכולות - צימוקים שלא בעונה.
- תסמיני התייבשות בעלים מהפריפריה למרכז – שלושה צבעים בזן אדום, שניים בזן לבן.
- "גפרורים" – נשירת עלים ללא הפטוטרות שנשארות על הענף.
- איים ירוקים – התעצות לא אחידה שמשאירה חלקים לא מעוצים במרכזם של חלקים מעוצים.
- גפן מנוונת - צימוח חלש, ענפים מנוונים, לעיתים לא כל הגפן מתעוררת באביב.

פעולות להתמודדות עם המחלה

חיידק הקסיללה מוגדר בישראל כנגע הסגר שתפוצתו מוגבלת והשירותים להגנת הצומח ולביקורת (הגה"צ) פועלים כדי למנוע את התפשטותו לאזורים חופשיים ולצמצם מאוד את רמתו במטעי שקד וכרמי יין ומאכל באזורים נגועים. לשם כך הגה"צ מבצעים סקר שנתי בחודשים יולי-אוקטובר בכרמים בכל הארץ – באזורים חופשיים ואזורים נגועים במחלה.

פריקט ביעור הקסיללה בצפון הארץ: האזור הנגוע נמצא בגליל העליון וחלק מרמת הגולן. מטרת הפריקט היא לזהות ולהשמיד גפנים חולות שנה אחר שנה וע"י כך להפחית מאוד את רמת המחלה בכרמים ולצמצם מאוד

את הפצת המחלה בתוך החלקות, בין חלקות ולאזורים חדשים. במסגרת הפרויקט מגיעים סוקרים לכלל החלקות בשטח הנגוע, סוקרים באופן ויזואלי 100% מהעצים בכל חלקה ומסמנים את העצים שהם מזהים כחולים. הגפנים מסומנות באמצעות אזיקון לבן גדול והשורה בה אותו גפנים חולות תסומן בסרט סימון אדום רחב. במקרים מסוימים יסומנו גם גפנים בסרט סימון רחב. לאחר מכן צוות נוסף מגיע ודוגם לאבחון במעבדה 10-20% מהעצים שסומנו ע"י הסוקר, זאת על מנת לוודא שהסוקר אכן סימן עצים חולים במחלת פירס. העצים שנדגמו מסומנים גם ב GPS. כאשר תוצאות המעבדה מראות שמעל 70% מהעצים שנדגמו בחלקה אכן חיוביים למחלה, הגה"צ מוציאים למגדל צו להשמדת אותם עצים חולים. מגדל שקיבל צו ומחזיק בביטוח נגעי הסגר של קנ"ט צריך לפנות לקנ"ט לקבלת הנחיות **לפני שהוא משמיד את העצים**, וזאת על מנת שיקבל פיצוי. גם מגדל ללא ביטוח מתאים חייב לפעול לפי הנחיות צו ההשמדה, גם ללא פיצוי. הפרויקטור שמנהל את הסקר יצור קשר עם כל המגדלים באזור הנגוע לתיאום הגעת הסוקרים לחלקה. הסוקרים, האמצעים, הלוגיסטיקה והאבחונים במעבדה – מסופקים על ידי הגה"צ ללא שום עלות למגדל. המגדל רק נדרש לשיתוף פעולה - לאפשר לסוקרים גישה נוחה לחלקות ולבצע את הנחיות צו ההשמדה כלשון.

שיטת הסקר באזורים חופשיים (כל הארץ מלבד הגליל העליון וחלק מהגולן): סקר מדגמי שנועד לוודא שהמחלה לא התפשטה לאזורים חדשים. הסוקרים עוברים בחלק מהמטע וסוקרים רק חלק מעצים. במקרה של עץ החשוד כחולה הוא מסומן במערכת מבוססת GPS ובאמצעות אזיקון וסרט סימון ובנוסף נלקחת ממנו דגימה לאבחון במעבדה. במקרה של תשובה חיובית יתבצע סקר מלא בחלקה ובחלקות שכנות והשירותים להגנת הצומח יוציאו צווי השמדה שמנחים לכרות את העצים שאובחנו כחולים.

חשיבות שיתוף הפעולה של המגדלים:

חידק הקסיללה שפלש לישראל מאיים על עצי יער וצמחייה טבעית, על יצוא צמחים שונים מישראל, על התוצרת של ענפי הגפן – יין ומאכל, ועל התוצרת של ענף השקד. השירותים להגנת הצומח ולביקורת עושים מאמצים גדולים ומשקיעים משאבים רבים כדי לצמצם את רמות הנגיעות ואת הפגיעה בענפים המושפעים וביצוא החקלאי. חלק הארי של המאמץ מוקדש להכחדת הקסיללה בכרמים בצפון הארץ והגנה על כרמים באזורים החופשיים. סוקרי השירותים להגנת הצומח יצרו קשר עם המגדלים לתאום הסקר, אנא שתפו פעולה - אפשרו לסוקרים להגיע לחלקות ובצעו את הנחיות צווי ההשמדה כלשון.

חשוב לציין, כל זמן שהעצים החולים לא מזוהים ולא נכרתים הם גם ממשיכים להפיץ את המחלה בתוך החלקה ולחלקות שכנות, וגם מממשיכים להתנוון עד להפיכתם ללא רווחיים תוך שנים ספורות. אנא שתפו פעולה עם הסקר וסייעו לסוקרים, לטובת בריאות הכרם שלכם ולטובת המשך שגשוג ענפי גפן היין והמאכל.

למידע נוסף ניתן לפנות לד"ר צחי דוד מהשירותים להגנת הצומח (0507-224522, izhakd@moag.gov.il)